

РЕЦЕНЗИЯ

на

дисертационен труд за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ по професионално направление 3.2. Психология (Организационна психология) на Галя Красиминова Захаријева към катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология”, СУ „Св. Климент Охридски”

Тема на дисертационния проект: „Емоционална интелигентност, самооценка и кариерно развитие при млади хора“

Изготвил: доц. д-р Ергюл Таир, Департамент Психология, ИИНЧ-БАН

Представяне на кандидата

Галя Захаријева е докторант по организационна психология от 2015 година в СУ „Св. Климент Охридски“. Придобила е бакалавърска степен по Психология през 2011 г. и магистърска степен по Трудова и организационна психология през 2014 г. в същия университет. Владее английски и испански език, което е предпоставка за използването на различни научни източници на съответните езици. Има професионален опит като психолог в Дневен център, предоставящ обучителни и терапевтични услуги, като кариерен консултант в Регионалната служба по заетостта – гр. София и др.

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Представеният от Галя Захаријева дисертационен труд е по актуална и значима тема, отразяваща предизвикателствата пред кариерното развитие на младите хора и ролята на личностните характеристики (самооценка) и ефективното управление на емоциите (емоционалната интелигентност) в този динамичен процес. Докторантката е постигнала добър баланс между теоретичните предпоставки и собственото емпирично изследване, като стилът на работата е прецизен, езикът е научен, а изложението е аналитично. В

същото време, ясно се разграничава позицията на представените автори от тази на докторанта.

Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертацията е структурирана в 4 глави с обем от 223 страници, в които се включват въведение, две теоретични и две емпирични глави (методика и дизайн на изследването, анализ и интерпретация на резултатите) обобщение и изводи, заключение и библиографска справка. Приложенията на дисертацията са шест и графично представят характеристиките на извадката, инструментариума на изследването, резултати от изследването и др. Библиографската справка включва 312 източника, от които повечето на латиница, отразяващи както класически и разпознаваеми автори в изследваната проблематика, така и резултати от съвременни български и чуждестранни изследвания. Дисертацията е адекватно илюстрирана с 19 фигури и 33 таблици.

Теоретичният обзор на дисертацията включва две глави, от които в първата се представят емоционалната интелигентност и самооценката, както и връзките им с кариерата като цяло и кариерното развитие на младите хора. Галя Захариева подробно и задълбочено излага възгледите за интелигентността и емоции, като ясно разграничава моделите за емоционалната интелигентност като способност и като личностна характеристика. Стегнато и коректно са представените моделът на Майер и Салови за емоционалната интелигентност като способност, възгледите на Бар-Он и Голман за емоционалната интелигентност като набор от социално-емоционални компетентности и подходът на Петридес и Фърнам за емоционалната интелигентност като личностна черта или емоционалната Аз-ефективност. В съответствие с целите на работата са разгледани връзките между емоционалната интелигентност и кариерното развитие на младите хора.

Прецизно, базирайки се на редица емпирични резултати, са представени връзките на емоционалната интелигентност с професионалните интереси и кариерния успех, с вземане на кариерно решение и привързаността с кариерата, с кариерната адаптивност и др. Специално внимание се отделя на връзките с многообразната кариера и кариерата без граници, които са част от изследователския интерес на докторантката.

В характерния за Галя Захариева аналитичен стил се разглежда същността на самооценката и ролята на базисните самооценки в процеса на изграждане на кариерата. Коректно са разграничени понятията Аз, Аз-концепция и идентичност, като са отразени класически и съвременни възгледи за самооценката от Уилям Джеймс, Алфред Адлер до Розенбърг, Брандън и Хартър. Специално внимание се отделя на концепцията за базисните самооценки, които представят един по-широк теоретичен възглед за самооценката и които ще бъдат обект на емпирично проучване в дисертацията.

Втора глава на дисертацията е посветена на кариерното развитие при младите хора, като наред с същността на понятието, развитието на възгледите за кариерна адаптивност заслужава да се отбележи задълбоченото изложение върху кариерното развитие на младите хора в България. Осъществен е преглед на множество съвременни изследвания в страната върху пазара на труда, тенденциите в заетостта и обучението на работната сила, кариерното ориентиране и консултиране, предпочитанията в кариерния избор и др. Представеното изложение е доказателство за задълбочения интерес и систематичната работа на Галя Захариева, които свидетелстват за отлично познаване на проблема за личностните характеристики и кариерата като цяло и в частност за емоционалната интелигентност, самооценката и кариерното развитие на младите хора. Добро впечатление правят лекотата на изложение, аналитичния стил и подплатените с множество емпирични резултати позиции.

Трета глава представя методиката и дизайна на изследването, като коректно въз основа на задълбочения обзор на множество чужди изследвания, се извеждат собствените теоретични предпоставки и адекватен модел за собствено проучване на емоционалната интелигентност, самооценката и кариерното развитие. Ясно са формулирани целта и задачите на изследването, като издигнатите хипотези са коректни и детайлни.

Проверката на хипотезите е осъществена с помощта на адекватни инструменти, включващи: Въпросник за емоционална интелигентност, създаден за приложение в организационна среда; Въпросник за базисни самооценки; Скала за кариерна адаптивност; Кратки въпросници за многообразна кариера и кариера без граници и др. Психометричните характеристики на използваните въпросници са приемливи за целите на изследването, като докторантката сама посочва някои ограничения, свързани с недостатъчно добре балансираната по пол, местоживеене и др. социодемографски характеристики извадка, която включва 270 млади лица.

Използвани са коректно широк спектър от анализи за обработка на резултатите, включващи честотен и дисперсионен анализ, корелационен, линеен регресионен и медиационен анализ, наред с анализ за надеждността, както и факторен анализ за проверка на психометричните характеристики на използваните инструменти.

В четвърта глава последователно са описани множеството получени резултати, представящи емоционалната интелигентност и самооценката като значими личностни характеристики, които влияят върху нагласите на младите хора към нетрадиционни типове кариера и психосоциалните ресурси за кариерна адаптивност. В същото време, изследваните личностни характеристики влияят и върху нагласите към многообразна кариера и кариера без граници, върху кариерната адаптивност, удовлетвореността от кариерата и

намеренията за промяна в трудовия живот. Проведеният медиационен анализ потвърждава индиректното влияние на емоционалната интелигентност и нагласите към кариера без граници върху удовлетвореността от кариерата чрез опосредстващата роля на адаптивността. Множеството резултати са подробно описани и илюстрирани от докторантката и свидетелстват за способността ѝ не само да осъществи редица статистически анализи, но коректно да интерпретира и обобщи получените резултати.

Оценка на научните резултати и приноси

Налице е дисертационен труд с неоспорими научни и научно-практически приноси, сред които могат да се посочат задълбоченото разглеждане и емпиричното изследване на слабо проучвани психологически конструкции като кариерна адаптивност и многообразна кариера, извеждането на значимото влияние на емоционалната интелигентност и самооценката върху нагласите към нетрадиционни типове кариера (многообразна кариера, кариера без граници) и психосоциалните ресурси за кариерна адаптивност и др.

Представеният автореферат адекватно отразява дисертационната разработка, като включва и приносите и публикационната активност на докторантката, в която са отразени 6 самостоятелни публикации (една под печат), от които три на български и три на английски език. Пет от публикациите са по темата на дисертацията, като част тях са представени на национални научни форуми.

Заклучение

Налице е цялостен дисертационен труд по актуална и значима тема, с ясни цели и подходящ инструментариум. Дисертацията отговаря на критериите за получаване на докторска степен, представя способностите на докторантката да осъществи теоретичен обзор, да планира, организира и

проведе научно изследване, чиито резултати коректно и адекватно да анализира. Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на уважаваните членове на Научното жури да гласуват да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология на Галя Красимилова Захариева.

20. 12. 2018 г.

Рецензент:

(доц. д-р Ергюл Таир)